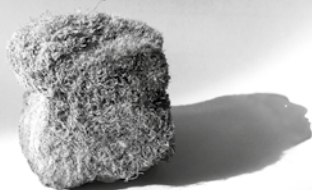

Péntek Imre

EMLÉK PRÓBA

MAGYAR
NAPLO

Bakonyi István

Péntek Imre *Emlékpróbája*

Azt olvasom Péntek Imréről a Wikipédián, hogy „nevetségessé teszi a tradicionális költőszerepet”. Egyébként József Attila nyomán, akinek groteszk-filozofikus versei hatottak rá.

Nem egészen értem ezt a nevetségessé tevést. Persze egyértelmű, hogy a Petőfi-féle magatartás, a „néppel tűzön-vízen át”-féle szerep a XX-XXI. században már a múlté, ám a közéletiség új formái elől aligha van menekvés. Azt is tudhatjuk, hogy a Péntek számára oly fontos avantgárd gyökerekhez is hozzátartozik, hogy a pl. a Magyar Műhelyhez vonzódó költők nem hittek ebben a közéletiségben, miként ezt jól mutatja ki G. Komoróczy Emőke is, nemrég megjelent, Petőcz Andrásról szóló monográfiájában. Ám itt egy kissé más a helyzet, hiszen a Péntek Imre megteremtette szintézis különbözik az előbbiektől. Arról nem is szólva, hogy a Kilencek felfogását is említhetjük, s ebben – ha szerzőnk útja jórészt el is különül társaiétól – azért nem söpörhetjük le a közéletiség útkeresését.

Kilencedik verseskötete, az *Emlékpróba* is erről győzi meg az olvasót. Folytatva eddigi útját, ám új színekkel gazdagítva azt. Valódi emléképróákkal, a múlt sajátos feltérképezésével például. Felidézi pl. Zrínyit, Deák Ferencet, Mindszentyt, a két világháború közti korszakot, és megpróbálja újratemetni a múltat. Hogy jobban értse a jelent általa. Az avantgárd több szerzőjétől és hajdani kiáltványaitól eltérően, Péntek Imre hisz a folytonosságban, és nem próbálja semmissé tenni a múltat, s ha időnként „pofon is üti a közízlést”, ezt nem Majakovszkijék stílusában teszi.

A kötet versei három ciklusba rendeződtek: *Történelmi mező(ny)*, *Időrétegek*, *Nyűgös vendég*. Vannak átfedések: a ciklusokban időnként találunk olyan műveket is, amelyek a másikkban is ott lehetnének. A nyitóvers a *Zrínyi Miklós, költő és hadvezér monológja 1664 nyarán, Kanizsa sikertelen ostroma után*. Szó van itt a széthúzó magyarság büntetéséről, miközben a költő belebújik a jeles előd bőrébe. Nyelve és stílusa a tárgyhoz illő, és jelzi hangjának sokszínűségét. A magyar történelem és sors jellegzetes pillanatát örökíti meg. Zrínyi korában és máskor is így volt ez, bizony.

Jellemzi a kötetet a műfaji sokszínűség is. Helyenként prózára vált a költő, itt is, másutt is jókedvűen vagy éppen elkeseredve mesél, fordulatokban gazdagon. A *hetedik* c. írásban például a Princip-féle 1914-es merényletről, 100 évvel az első világháború

kitörése után. Van, ahol központozás nélküli szabadverset ír. Az idézett mű így fejeződik be: „Még nem ütötte el az óra a delet az áldozatokból kibuggyant a vér és / elöntötte egész Európát az ismert világot // A hetedik két golyója kioltotta a béke reményét amiben milliók / naivan hittek”. Nagyon élvezetes, és talán további munkákra is ösztönző, ahogy a *Pesti Napló* 30-as évekbeli világát teszi elevenné. A fotók nyomán idézi meg a korszakot. Akár lehetnének a kötetben fotók is, bár Péntek Imre szövegei képekben is igen erősek. Élvezetes és olvasmányos mesék ezek, remekül érzékeltetik a kor hangulatát, az élet pezsgését. Itt-ott persze fölbukkan az irónia is, ezzel is élénkítve a stílust, a nyelvezetet. Ízelítőül néhány sor a *Március* c. részből: „Prohászka Ottokár Szent István szobrát avatja, / feltűnő jelenség magabiztos alakja. / (Fontosnak tartják egynémely mai gyávák, / hogy emlékét folyvást meggyalázzák...)”.

És van itt drámai hangú megemlékezés Mindszenty Józsefről, pontosabban *Isten foglya* címmel egy monológ a főpap szájába adva, az 1948-as letartóztatás előtt és után. Mélyen átélhető, katartikus hatású mű ez, szép befejezéssel: „Pásztor, nyáj nélkül, így halok meg, / nincs ennél fájdalom nagyobb, / de zárhatnak engem bárhová – / Uram, a te foglyod vagyok.” És persze a mindig visszatérő téma, az 50-es évek világa is új verseket hoz a felszínre ezen a költői pályán, most éppen *Gyerekkori képeken*. Őszintén és pimaszul. Hosszabb szabadversei (vagy lírával átíratott prózái?) közé tömörebb lírai darabokat is beszerkesztett, a meghittségtől a groteszkig. Ám nemcsak a régmúlt, de a közelmúlt és a jelen emlékpróbáit is megtaláljuk. A vitriol sem hiánycikk nála... Ott is, ahol költői eszközökben szerényebb a szöveg, pl. a nyolcvanas éveket megidézendő. Valami „anti-nostradamus-i” hanggal, élénken és lendületesen. Vagy éppen az ironikus-gúnyos szonett, a *dikta-túránk* eszközeivel. A tőle megszokott szójátékok is „ülnek” és szórakoztatnak. Azt is eléri a költő ezáltal, hogy hozzá hasonlóan az olvasó is felül tud emelkedni a bemutatott visszásságokon.

Persze nincs szó mindig sorskérdésekről. Hiszen a rugós és vagy a nejlonszatyor aligha sorolható ide. Ám a jó költő számára nincs akadály: a leglényegtelenebb dolgokat is műbe tudja emelni, és tud róluk érvényesen szólni. Ama bizonyos szatyrot dicsérő írása egyfajta mai „képtelen természetrajz”, Nagy Lajos után szabadon. S ezek a pillanatok egyáltalán nem szorítják vissza a fontosabb dolgok számbavételét, többek között a rendszerváltást megelőző idők vagy éppen a változás rajzait. Pl. egy pártmunkásból lett bankvezér tanulságos történetét. Vagy éppen a költőtárs és barát, a Svájcban élt és halt Major-Zala Lajos alakjának felmutatását. Hasonlóképpen emelkedett a Seuso-kincsek mártírjának, Sümegh József emlékének szánt *Üzenet a múltból Pannóniába* c. mű. A gyalázatos gyilkosságról, amit a hatalom jó ideig öngyilkosságnak álcázott. Hősünk azóta az égi ünnepek részese az égi provinciában. És a lezárás: „Hazatért az, ami a miénk, e földhöz tartozik!”

Tehát elmondhatjuk, hogy sok húron játszik és zenél a költő. A *Nyúgös vendég* c. ciklus pedig lírailag a legerősebb része a kötetnek. Önvizsgálatról, önismeretről és öniróniáról is szólnak a versek, a szonettek. Meg az újabb és újabb stációk termékenyítő hatásairól. Itt természetesen nem a mese uralkodik, hanem a pontos és érzékletes líraiság, a feszes forma tisztelete. A számadás és a részösszegzés ideje jött el Péntek Imre pályáján, és ebben a bölcsesség sem hiányzó láncszem. Tovább él jellegzetes, egyéni hangja, és mindezt termékenyíti újabb színekkel. Kötetzáró szonettje, a *Nyúgös vendég* mintha Kosztolányi *Hajnali részegségére* felelne, hiszen ott is a vendéglét az egyik fő erő. Itt így szól Péntek: „Uram, időm lassan lejár, / kiért, miért is könyörögjek, / én, a halandó, az öröknek, / romló esélyem falainál...” Mit is mondhatunk erre? Talán azt, hogy maradj még, Imre!

(*Magyar Napló Kiadó, 2015*)

Frimmel Gyula: Reneszánsz fénykép – 2014